

SOLSKIN OG SKYER OVER TAASINGE

Af *Johannes Pedersen.*

INDLEDNING

Den 31. marts 1842 skrev præstekonen i Landet paa Taasinge, *Caroline Lund*, til sin ungdomsven, pastor *J. L. Rohmann* i Rønninge: „Vil du nu paa det Bedste anbefale mig til din kiære Kone; lad mig see, at du gjør det rigtig godt; fortæl hende, hvor smukt her er paa *Tborseng*, og at det nok kan lønne Umagen at see disse yndige Egne med egne Øine, hvis hun i Løbet af Sommeren kan rive sig løs fra den store Børneflokk.“¹⁾ *Stadsmusikant Simonsens* *Caroline* (f. 1796, $\frac{7}{10}$) og *skomager Rohmanns* *Jørgen* (f. 1797, $\frac{2}{12}$) var jævnaldrende og kendte hinanden særdeles godt fra deres opvækst i Svendborg. 1827 blev hun gift med pastor *Fr. Chr. Lund* i Landet, da han anden gang var blevet enkemand; hun var 16 aar yngre end sin mand. Og cand. theol. *Rohmann*, der efter sin embedseksamen 1825 havde undervist et par aar i Svendborg, blev 1828 kaldet til *sognepræst i Tønning-Træden* ved Skanderborg og giftede sig samme aar med *Sophie Lindgreen*, datter af afdøde pastor *Lindgreen* ved St. Nicolaj kirke i Svendborg.²⁾ Mens *Jørgen Rohmann* var i København for at tage sine eksaminer, skrev jomfru *Simonsen* flere breve til ham, men efter at de begge var blevet gift, synes der i flere aar ikke at have været direkte forbindelse imellem dem. Utvivlsomt har de dog gennem fælles bekendte nu og da hørt nyt om hinanden. Efter *Sophie Rohmanns* død i foraaet 1836 sendte præstekonen i Landet atter sin ungdomsven et brev for at give udtryk for sin deltagelse i den store sorg; hun og *Sophie* havde ogsaa været nære veninder.

Landet kirke. Fotografii laant fra Svendborg amts museum.

I tiden fra 1814–1842 er der bevaret en halv snes breve fra Line Simonsen til Jørgen Rohmann; hans breve til hende synes derimod at være gaaet tabt. Sammenholdt med enkelte andre breve i Rohmanns arkiv og med samtidige oplysninger andetstedsfra skal de fortælle os lidt om solskin og skyer over Taasinge. –

Frederik Christian Lund.

Sognepræst i Landet 1809–1854.

Pastor Lund var vokset op i København. I efteraaret 1800, kun 20 aar gammel, blev han theologisk kandidat. Efter i et par aar at have undervist i København kom han 1802 til herregaarden *Nørholm* ved Varde som huslærer og flyttede 1804 til Taasinge for at blive huslærer hos generaløjtnant *Frederik Juel* paa *Valdemarslot*. 1809 blev han udnævnt til sognepræst i Landet, øens midterste sogn med Bregninge mod nord og Bjerreby mod syd.³⁾

Med sin *Beskrivelse over Øen Thorseng*, Odense, 1823, har pastor Lund sat sig et mindesmærke, der endnu værdsættes. *Sydfyns Tidende* havde 1921 en række artikler om den, og saa sent som

1949 citerer *Tom Kristensen* i Turistforeningens Aarbog om Sydfyn og øerne pastor Lunds beskrivelse et par gange. Amtsprovst og seminarieforstander *P. A. Wedel* i Skaarup havde ved et konvent for Sunds herreds præster 1814 opfordret præsterne til at interessere sig for deres sognes topografi og til at nedskrive resultatet af deres undersøgelser.⁴⁾ Efter aftale med nabopræsterne i Bregninge og Bjerreby gik pastor Lund derefter i gang med sin beskrivelse af hele Taasinge. Efterhaanden som bogens kapitler blev udarbejdet i aarene 1815–1819, blev de oplæst i herredskonventet, og bogens *Forerindring* er dateret den 28. oktober 1822. Den er tilegnet *stamherren paa Taasinge, ovennævnte Fr. Juel*, „Oplysnings, Vindskibeligheids, Ordens Ven og nidkjære Befordrer“, der aabenbart havde gjort det muligt, at beskrivelsen kom i trykken.

I syv kapitler fortæller pastor Lund om denne *skjønne og behagelige* ø, hvor han paa det tidspunkt havde været bosat i en række aar – om dens geografi, natur, historie, økonomi og til sidst om beboernes levemaade, kaar, kultur og sprog. – Hvad han skriver om de *spanske soldater* 1808, har han jo selv oplevet. Om foraaaret drog 1000 mand over Taasinge til Langeland, og et kompagni lette tropper blev indkvarteret paa øen; deres anfører var den vakre kaptajn *Saliquet*, hvis elskværdighed blev husket af mange. Og da spaniolerne om efteraaaret skulde sejles hjem af englænderne, kom ikke mindre end 4000 mand over Taasinge (S. 27). – Allerede paa den tid, 1815–1820, holdtes der i Troense aftenskole for den konfirmerede ungdom (S. 74). Morsomt er et lille afsnit om sproget. „Almuesproget paa Thorseng er den sønderfyenske Dialect, og deels endnu meget blødere og mindre artuleret, deels blandet med Ord af de nærliggende Ærøers Mundart“, skriver Lund og gør interessante bemærkninger om udtale og ordforraad (S. 100). At øens folk er meget uvillige til at søge lægehjælp, men hellere gaar til kloge mænd eller koner, mener pastor Lund skyldes en *ikke kristelig fatalisme*. „En *Hans Hauge* (d. e. nordmanden *Hans Niel-*

sen Hauge) vil neppe gjøre megen Lykke her paa Landet, hvor man næsten ikke finder Spor af Religionssværmerie, uden hos aldeles forrykte Personer. Af Hyklere og vanartede Pietister gives her ikke mange. Derimod begyndte for en Deel Aar siden en Art Frietænkerie at udbrede sig her, saa at der endog blandt Almuen gaves stærke Aander, der spottede med Religionen og gjorde sig lystige over Fædrenes Troe og Bibelen selv. Denne Ugudeligheds Aand synes vel nu ganske at være fordreven, i det mindste tie dens Yttringer, men Følgerne vidne endnu om, at den engang har været." (S. 99). – Pastor Lunds bog, den eneste han fik skrevet, giver os saaledes værdifulde oplysninger om Taasinge og røber samtidig en hel del om forfatteren selv. –

Pastor Lunds første ægteskab.

I sommeren 1809 holdt den nyudnævnte sognepræst til Landet bryllup; han blev gift med *Cecilie Marie Cathrine Kramer* (ogsaa skrevet Cramer), f. 1783, ¹⁷/₃, en købmandsdatter fra Lyksborg ved Flensborg. Samme aar ind under jul blev cand. theol. Lund ordineret, og sandsynligvis er han og hans hustru flyttet ind i Landet præstegaard i løbet af 1810.

Ægteparrets første barn fik navnet *Frederike Karoline*. I maj 1810 blev det døbt, og foruden forvalter *Leth* og telegrafinspektør *Abrentzen* var ogsaa nabopræsterne, *Møller* i Bjerreby og *Krarup* i Bregninge, med til festen. I foraaaret 1811 blev *Carl Conrad* født og i oktober 1812 *Frederik Vilhelm*. Men efter fødslen af en lille dreng i april 1815 døde baade barn og moder.⁵⁾

Efter knap 6 aars ægteskab var pastor Lund blevet enkemand; hans lille pige var ikke fyldt 5 aar, og af de to drenge var den yngste kun 2½ aar. Hvordan præsten i Landet sørgede, og hvad hjælp han havde til at passe hus og børn, ved vi nu 150 aar efter intet om. Det var i disse aar, han udarbejdede sin beskrivelse af Taasinge, og saa havde han jo sin præstegerning og sit landbrug at

tænke paa. Men vi kan nok forstaa, der var noget mørkt i Landet præstegaard i de følgende aar, baade i præstens sind og i hans stuer. —

Caroline Simonsen om pastor Lund.

At afdøde madam Lunds mor og søsteren *Mette Margarethe Marie Kramer*, f. 1790, $\frac{7}{4}$, i de følgende aar jævnlgt har besøgt præstegaarden i Landet, er sandsynligt. Rejsen fra Lyksborg til Taasinge var ikke lang, navnlig naar der var skibslejlighed. Pastor Lunds svigerinde havde flere veninder i Svendborg, og blandt dem var ogsaa *Caroline Simonsen*.

Paa den tid lærte da pastor Lund den unge jomfru Simonsen at kende. Og at han i sommeren 1817 ønskede, at hun vilde sige ja til at blive præstekone i Landet, ja, at han talte med hendes mor om det, ved vi fra Line selv. Hendes pen flød let, og da hun skulde fortælle Rohmann, der paa den tid var ved at tage dansk-juridisk eksamen i København, alt det Svendborgnyt, hun vidste, gled ogsaa den historie med. Hun skriver:

„Derimod troer enhver sig overbeviist om, at ieg er forlovet med Lund, hvortil ieg skal fortælle dig aarsagen; allerede i nogle aar har *Pastor Lassen* i *Querndrup* bedet os at besøge sig, men vi har ikke været der førend i Sommer; da rejste vi dertil i Selskab med Lund; han lod sin vogn komme over til Svendborg og Kiørte os selv dertil; siden har vi besøgt Lund, og nu bliver ieg gratuleret fra alle Kanter; man paastaaer, at ieg blev forlovet med ham hos Lassens; men dette er kuns Rygte; hvorledes det virkelig staaer sig med Lund og mig, maee du dog ogsaa vide, men det bliver en hemmelighed mellem os. Da vi var i Sieland, besøgte han Moder og talte meget med hende om mig; han forsikrede hende, at saalænge der var minste gnist af haab, saalænge vilde han haabe, men han bad hende ikke at tale derom til mig. Dog, Moder kunde ikke tie med det, men Sagde mig det, da ieg kom hiem. Da vi siden var hos Lassens, morede vi os med gaad[e]legen. Lund sagde da til mig: nu har ieg ogsaa en gaade; men den skal giemmes til en anden gang. Søndagen derefter gav han mig indlagte gaade; ieg skiulte min forlægenhed saa godt ieg kunde, men den er vist bleven mærket; thi noget efter bad han mig ikke at være vred for gaaden; om aftenen spaserede vi i *Rottefjællen* (nu: *Caroline Amalienlund*), men der blev gud skee lov intet videre talt den aften, og da vi besøgte ham selv, blev der heller intet talt desangaaende; den Dag vi var hos Lassens, kunde baade Lund og ieg let bleven bragt i en skrækkelig forlegenhed; den gamle Præst vilde ved bordet have drukket de forlovedes skaal, da han vist troede det ganske afgjort.

Den gode gud holdt sin haand over mig; han gjorde det ikke, men fortalte Fader, da vi var gaaet fra bordet, at han havde det i Sinde. — — Lund spørger mig, hver gang han seer mig, om ieg for nylig har havt brev fra dig og beder altid at hilse dig." (1817, 19/7) —⁶)

Line Simonsen var den gang 20 aar gammel, og det er jo ikke at undres over, at hun hverken selv havde mod paa at blive husmor i en stor præstegaard og stedmor for tre smaa børn, eller at hendes mor ikke kunde tilskynde hende til det. —

Gretchen Kramer til Jørgen Rohmann.

Pastor Lunds svigerinde, Margarethe Kramer, *Gretchen* underskrev hun sig, var under sine ophold i Landet præstegaard som Caroline Simonsens veninde jævnligt med i den kreds af unge i Svendborg, der morede sig sammen paa baller, maskeradeer, dilettantkomedier og udflugter. Der lærte hun ogsaa Jørgen Rohmann at kende. Fra sit hjem var hun aabenbart tysktalende, men intet tyder paa, at det har voldt hende nogen vanskelighed i Svendborg eller paa Taasinge; den skarpe modsætning mellem dansk og tysk, der længere hen i aarhundredet traadte saa stærkt frem, kendtes ikke den gang, og forbindelsen mellem Sydfyn og Hertugdømmerne var tillige saa livlig, at man maatte forstaa hinandens sprog. —

Efter et længere ophold paa Taasinge i sommer og efteraar 1818 sendte Gretchen Kramer Carolines ven, Jørgen Rohmann, følgende brev. Det giver os et glimt af, hvordan ungdommen paa den tid morede sig sammen, og anføres her saa nøje som muligt med den unges piges egen retskrivning.

Flensburg, d. 28. Novem. 1818.

Nicht bloss um mein Versprechen zu erfüllen, welches ich den Freund meiner Caroline gab, einige Zeilen von meiner Hand mitfolgen zu lassen, sowohl der lebhafteste Wunsch mein Andenken bey meinen dortigen freunden nicht ganz verlöschen zu lassen, so wie Ihnen zu ihrem Geburtstage Glück zuwünschen, ist mit eine Uhrsage meines Schreiben; freilich kann ich Ihnen mein Glückwunsch nur in Prosa bringen, doch darum nicht desto weniger von ganzem Herzen gemeint, das Sie der frohen Jahre recht viele erleben. Ihre liebsten Wünsche erfüllt sehe mögen, ist was ich vom Schicksal für Sie erbitten; solte

ich mich geirt haben, das der 2te Dettem; nicht Ihr Geburtstag ist, so können Sie überzeugt sein, das der Wunsch nicht bloss an dem Tage, sondern zu jeder Zeit gleich innig für Ihr Wohl auss meinen Herzen spricht. Mit Vergnügen denke ich der froh verlebten Zeit, und rufe manges Bild daraus in meinem Gedächtniss zurück, so ervecht die Holzen-Schue Retirade auf dem Schlos, und die Gesänge und Tänze bey *Cloos* (skovrideren paa Taasinge), wie wir da zusammen wahren immer ein lautes Lachen bey mir, nicht weniger haben die angenehmen und Unterhalteten Spatziertouren in den reizenden Umgebungen Ihrer freundlichen Stadt, die ich in so froher Gesellschaft gemacht habe, eine angenehme Erinnerung zurückgelassen, die mir stets lieb und theuer bleiben wird. Von meiner *Cousine Louise* habe ich den Auftrag Ihnen durch *Caroline* recht sehr Grüsen zu lassen; ich bin aber sehr erfreut, das dieser Brief mir Gelegenheit giebt selbst Überbringerin zu sein. Nun muss ich Ihnen noch um Nachsicht und freundliche Aufnahme meines Briefchens bitten, und zu gleich der Guten *Caroline* erinner(n) mein Gedult auf nicht zu langer Probe zu setzen, da ich mit Sehnsucht nach Briefe ausehen werde. Leben Sie wohl und erinnern Sie sich zuweilen Ihrer Freundin

G. Kramer.⁷⁾

Brevet lyder paa dansk saaledes:

Flensborg, d. 28. november 1818.

Ikke blot for at holde det løfte, jeg gav *Carolines* ven, om at sende ham nogle linjer, men lige saa meget, fordi jeg inderligt ønsker, at jeg ikke helt skal glemmes af mine venner i Svendborg, og fordi jeg gerne vilde lykønske Dem paa fødselsdagen, faar De denne skrivelse. Rigtignok kan jeg kun bringe min lykønskning paa prosa, men derfor er den ikke mindre oprigtigt ment, at De maa faa lov at opleve mange glade aar. Ja, at De maa faa lov at se Deres kæreste ønsker opfyldt, det er, hvad jeg beder skæbnen om for Dem. Skulde jeg have husket fejl, saa det ikke er Deres fødselsdag den 2. december, vær da overbevist om, at ønsket ikke blot gælder for den dag, men at det lige inderligt gælder til enhver tid for Deres velgaaende.

Med fornøjelse tænker jeg paa den glade svundne tid og genkalder mig i erindringen mangt et optrin; saaledes vækker træskoturen paa slottet og sange og danse hos skovrider *Cloos*, da vi samledes der, altid høj latter hos mig, og med lige saa stor glæde tænker jeg tilbage paa de behagelige og underholdende spadsereture i Deres venlige bys henrivende omgivelser, jeg var med paa i det muntre selskab; og disse minder vil stadig være mig kære og dyrebare.

Min kusine *Louise* har bedt mig om gennem *Caroline* at bringe Dem en hjertelig hilsen; men nu er jeg meget glad over, at dette brev giver mig lejlighed til selv at overbringe den. – Nu maa jeg bede Dem om at modtage mit lille brev med venlig overbærenhed og om tillige at erindre den gode *Caroline* om ikke at sætte min taalmodighed paa for lang en prøve, da jeg med længsel venter paa brev fra hende. Lev nu vel, og tænk nu og da paa Deres veninde

G. Kramer.

Under 6. januar 1819 besvarede jomfru Kramer et brev, hun havde modtaget fra Rohmann. Samme dag har hun faaet tre breve, fortæller hun, og blev særlig glad for hans. Han har aabenbart bebrejdet hende, at hun skriver til ham paa tysk, og hun svarede, at hun ikke saa sig i stand til at skrive et dansk brev, men at hun derimod gerne læste dansk. Da hun paa rejsen fra Svendborg havde haft følgeskab af sin svoger, formodentlig pastor Lund, kunde hun ikke fordybe sig i den bog, Rohmann havde laant hende, skriver hun. Hun hentyder til selskabelighed paa Svendborgegnen, de sammen har deltaget i, og fortsætter:

„Wie geht es mit Ihren Winter-Vergnügungen: *die Komodien?* macht der unruhige Kopf des *Hern Fink* (vel kirurg Fincke) ihnen nicht viel zu schaffen? neulich lass (!) ich in der Fünschen Zeitung eine Anzeige von einer Masquerade in Schwendburg, seit dem bin ich sehr begierich gewesen etwas mehr darüber zu erfahren; vielleicht das Sie die Güte hätten meine Neugierde zu stillen, ich will doch hoffen, das Ihre Damen sich nicht über Gelegenheit zu beklagen haben ihre Tanzlust befriedigt zu krigen; hier haben wir Bälle und Comedien in Überflus, von letzeres provitire ich, dann und wann, da sie mehrere schöne Stücke sehr gut geben. — — — Neulich Wurde ein neues: *der Deutsche Mann* oder die vornehmen Leute betitelt von *Kotzebue* gespielt; es wahr viel treffende Wahrheit und Witz darin, das ich glaub es liess keinen unbefriedigt; ich hatte recht gewünscht, das Sie es gesehn hätten, um auch zugleich ihr Urtheil darüber zuhören.“ —⁸)

Paa dansk saaledes:

„Hvordan gaar det med Deres vinterfornøjelser: komedierne? Giver hr. Finckes urolige hoved Dem ikke meget at bestille? nylig læste jeg i den fynske avis et avertissement om en maskerade i Svendborg, siden har jeg været meget ivrig efter at høre mere om den, maaske kunde De være saa god at stille min nysgerrighed, jeg vil da haabe, at Deres damer ikke har beklaget sig over, at de ikke har haft lejlighed til at faa deres danselyst stillet.

Her har vi baller og komedier i overflod, det sidste har jeg nu og da glæde af, da de har opført flere smukke stykker meget godt. Nylig blev der spillet et nyt: den tyske mand eller de fornemme folk af Kotzebue, det indeholdt mange træffende sandheder og meget vid, saa jeg tror alle var tilfreds med det, jeg havde meget ønsket, at De havde set det, for at jeg saa ogsaa kunde høre Deres mening om det.“ —

Gretchen slutter sit brev med ønsket om snart igen at høre fra Rohmann. —

Gretchen Kramer bliver præstekone i Landet.

I sommeren 1819 holdt pastor Lund bryllup med sin svigerinde *Mette Marie Margarethe Kramer*. Excellencen paa Valdemarslot og brudens morbror, klædevæver *Kall* fra København, var forlovere. Saa kom der atter en lysere tid for præstens hjem; nu var der igen en hustru og en husmor til at tage sig af alt.

I foraaet 1820 kom drengen *Johan Otto* til verden. Hans mor, *madame Kramer*, bar ham til daaben, og jomfru *C. Simonsen* sandsynligvis *Caroline*, stod hos. *Pastor Møller* fra Bjerreby, *pastor Krebs* fra Svendborg og *overførster Cloos* paa Thorseng var faddere. – Den 1. juni 1821 fødte præstekonen i Landet tvillinger, 2 piger, der begge døde. Og i 1822, 17%, fødtes *Cicilie Marie Katharine Lund*.⁹⁾ Nu var der fem børn i præstegaarden; meget var der at tage vare paa ude og inde; søgne dage og fester vekslede, graad og latter i stuerne, solskin og skyer. –

Men der kom atter en meget mørk og trang tid i Landet præstegaard, da *Gretchen Kramer* døde i juni 1825. Anden gang blev pastor Lund enkemand. En gravsten, han rejste over sine to hustruer, staar endnu paa kirkegaarden i Landet. Præstens gravsted har sikkert været ved kirkemuren; det er i tidens løb blevet sløjfet, men nogle af de mærkværdigste gravsten er opstillet under den kuplede eg, der staar syd for kirken; og blandt dem findes ogsaa stenen over de to søstre, der var præstekoner i Landet i aarene 1809–1825.

Først anføres deres fødsels- og dødsdatoer, og derefter staar der:

„*Søstre af Fødsel, Søstre i Siels- og Legems Sundhed, i trofast Ægtekiærlighed, moderlig Ombue, huuslig Vindskibelighed og usminket Gudsfrøgt. Begge døde i deres Kald som Barnemødre efter 6 Aars Ægteskab, efterladende sig hver 4 Børn. Begges Legemer hvilende under samme Træers Skygge. Begge sieleglade i den samme Himmel. Begges Minde evigt kiært for den, hvis Trøst er Jesu Ord hos Math. 22, 30–32. –*“

I det anførte skriftsted tales der om, at i opstandelsen tages der ikke til ægte, og om at Gud ikke er de dødes, men de levendes Gud.

Caroline Simonsen skriver 1823 til student Rohmann.

Maaske var Caroline Simonsen med til barnedaab i Landet præstegaard i foraaet 1820, men ellers oplyser brevene i Rohmanns arkiv os intet om, hvorvidt hun er kommet til Landet i disse aar. Jørgen Rohmann blev student 1821; det følgende aar forlovede han sig med *Sophie Lindgreen* og blev 1825 theologisk kandidat.

I efteraaet 1823 brevvekslede han nogle gange med Line Simonsen, og hendes breve er bevaret. Den livsglade, ivrigt fortællende unge pige, der 1817 var saa optaget af de adspredelser, Svendborg bød paa, har forandret sig. Hun er mismodig, ja, hendes tonefald bliver bittert af og til. Flere af hendes søskende er syge, og hele familien lider under broderens, den *arme Nielses* ulykkelige stilling. Der er ingen glade ansigter i vores lille kreds, skriver hun. „Kammerjunker *Wallmoden* er meget syg; maaskee i dette Øieblik død, og Gud veed, hvad da Misundelse og Ondskab kan finde paa, hvilket vist ikke vil mangle paa det Sted; vi kan altsaa fra den Side heller ikke være rolige, “ hedder det i denne sammenhæng, uden at det ellers antydes, hvilken forbindelse der er mellem *Wallmoden* fra Fuglsang paa Laaland og Lines familiesorger. (W. døde 1823, 23³/₁₁, 59 aar gammel).

„De sidste glade Dage, ieg har nydt i denne Sommer, tilbragte ieg paa det venlige *Thorseng* i Selskab med mange gode Mennesker. *Louise* er der endnu; hun er den samme lystige Dame, hun altid har været; hun er næsten forlibt i ethvert tækkeligt Mandfolk; hun er nu 26 Aar og begynder altsaa at gaee af Moden; men det var saamæn Synd at sige andet, end hun jo gjør alt for at holde de flagrende Sommerfugle fast. *Louise* bragte en vakker ung Pige med sig, *Doris Kall*, en Kousine til Mdm. Lund; hos hende bliver hun i Vinter for det Første.“ Med ønsket om snart at høre fra Rohmann og med de venskabeligste hilsener fra hele familien „ogsaa fra *Sophie*, *Benedichte* og *Thea*“ slutter dette brev fra „din stedse hengivne Veninde Line.“ (1823, 15/10). —¹⁰)

Sidst i november samme aar faar student Rohmann atter brev fra Line Simonsen. Hun fortæller nyt fra Svendborg: „i Gaar var her Bal; *Sophie* var med *Abraham*, — — — du spørger om den gode *Tofte*, det er det Samme endnu, han er hele Husets Yndling. — Har du ikke lært at kiende min Fætter, *Christian Mossin*; han er nylig

bleven Student, skal være meget ferm, men ganske uden Verdenskundskab; vær du hans Skytsaand, hvis det skulde behøves.“ –

For øvrigt handler brevet for en stor del om Lines bror, „*vores arme Niels*“. Hun takker Rohmann, fordi han har taget sig lidt af ham. Niels havde mod sin fars vilje søgt en stilling ved garden. Det var blevet sort armod med den elendige kone, han har. Nu er han i store pengevanskeligheder. „Alt hvad ieg formaaer vil ieg gjøre for ham, saavel ved at spare i Huusholdningen og undervise *Lise* i, hvad ieg kan, som ogsaa at gjøre Niels sit Hjem mere behagelig, end det har været forhen, da han saa ofte har maattet forlade sit Huus og søge Adspredelse paa andre Steder, naar hans Svigermoder og Kone havde giordt ham livet for surt. Dette har ogsaa givet Anledning til, at Folk har talt om, at han gik for meget ud, men de har ikke vist (!), hvad der drev ham ud af Huset.“ –

Mest interesse har dog det afsnit af brevet, hvori hun fremsætter sine betragtninger om kærlighed og ægteskab.

„*Nellemann* (maaske en søn af byfogden i Svendborg) er dog vel ikke gal; skulde det virkelig være hans Alvor; ieg synes, det er umuligt. Du gjør meget vel i at berede ham paa Kurven; men hvad tænkte du paa, da du beklagede dig over din Alder til mig; du glemte nok, at ieg er ældre, og at Alderen er en langt gyseligere Ting for et Fruentimmer end for et Mandfolk; ieg gratulerer ellers ret af Hiertet til de 26, som i næste Uge er for Døren. Gud gjøre dig fuldkommen Lykkelig; er du af den Troe, at de 26 kan beskyærme dig for den største af alle Verdens Daarskaber, nemlig Kiærlighed; ieg troer nei, endskiøndt ieg vilde ønske det. Kiærlighed har bragt Fordærvelse over mange, og naar man allene lader sig lede af denne Følelse, saa er som oftest Anger Følgerne; tak din Gud for din ubundne lykkelige Stilling; skulde du end ikke blive gift af bare Kiærlighed; Herre Gud, saa træder der maaskee andre mere lyksaliggjørende Følelser i Kiærlighedens Sted; dersom du for nogle Aar siden havde kunnet opnaae et lille Levebrød, saa havde du upaatvivlelig strax giftet dig med *Mine* (maaske Adamine Dahl), da du var forelsket lige til Øinene, og de slemme Følger vilde vist nok ikke have udeblevne; og nu ieg, havde en vis Person omtrent paa samme Tid kunnet byde endogsaa ganske Lidet til Livets Ophold, saa havde ieg vel uden Betænkning kastet mig i Armene paa ham og om kort Tid bittert begrædt min Daarskab; altsaa hos mig er Kiærligheden bandlyst, og ieg priser enhver Lykkelig, som kan overvinde den; overalt veed du nok, at ieg ikke anseer Ægteskab for nogen betydelig Lykke; vel den, hvis Skiebne i den Stand enda er taalelig; om ieg nogensinde kommer til at tænke anderledes end nu, det veed Gud.“ (1823, 25/11). —11)

Forholdene var helt forandret, siden de vekslede breve i 1817. Student Rohmann var optaget af at gennemføre sit studium for at komme i embede og stifte hjem. Jomfru Line var tynget af bekymringer for sine søskendes helbred og kaar og syntes, at udsigterne for hendes egen fremtid tegnede sig temmelig mørke. – Men fortroligheden mellem dem synes at have været den samme. –

Caroline Simonsen bliver præstekone i Landet.

Saa gik der et par aar. Jørgen Rohmann blev cand. theol. 1825, og de følgende aar underviste han i Svendborg. Blandt hans elever var ogsaa drengen *Frederik Vilhelm* fra Landet præstegaard. Sandsynligvis har han ved byens fester og fornøjelser igen truffet Line Simonsen. Tidligt i foraaet 1827 gik snakken livligt i byen. Har I hørt, blev der spurgt. Næh, virkelig, blev der svaret. Mon det dog er sandt? Jo, Line Simonsen skal giftes, og med hvem tror I? Med pastor Lund i Landet.

Den 8. marts stod deres bryllup i Vor Frue kirke i Svendborg. Kirkebogen melder: *Frederik Christian Lund*, sognepræst til Landet, 46 aar, blev viet til Jomfru *Nicoline Caroline Simonsen*, 29 aar, hos hendes forældre i Svendborg; forlovere var brudens far, stadsmusikus *Gregers Hjort Simonsen* og prokurator *Jacob Mathias Pasbjerg*.¹²⁾

Saadan blev Line alligevel præstekone i Landet. Med frit mod tog hun fat paa sine opgaver; hun skulde skabe et hjem for sin mand, som hun jo havde kendt fra sine helt unge aar. Hun skulde tage sig af husførelsen i præstegaarden og ikke mindst være i mors sted for børnene, to piger og tre drenge; den ældste pige fyldte snart 17 aar, den yngste blev 5 aar i juni, mens drengenes alder var 16, 15 og 7 aar. –

Med sine forældre og søskende, ligesom med mange af sine venner og veninder i Svendborg, stod Caroline Lund ogsaa i de følgende aar i meget nær forbindelse. I løbet af 1828 blev Rohmann som nævnt sognepræst i Tønning, og i de følgende 8 aar har de

sandsynligvis hver for sig været saa optaget af de nærmeste krav, at der ikke blev tid og lejlighed til at veksle breve. I alt fald findes ingen breve bevaret; men gennem fælles bekendte i Svendborg har de utvivlsomt hørt om hinanden. —

Caroline Lund skriver i februar 1837 til pastor Rohmann.

I marts 1836 døde madame *Sophie Rohmann* i Tønning præstegaard, og hen paa efteraaret samme aar døde hendes mor, madame Lindgreen, der boede i præstegaarden. Meddelelsen om disse dødsfald gjorde dybt indtryk paa Rohmanns mange venner i Svendborg; de forstod godt, hvor stor en sorg det maatte være for ham, og hvor mange bekymringer der maatte pine ham, naar han sad i den fjerne præstegaard med 4 smaa børn og uden den nødvendigste hjælp.

Blandt de deltagende hilsener, han modtog i denne tid, findes ogsaa et langt brev fra Caroline Lund, dateret Landet præstegaard, den 26. februar 1837. I de sidste maaneder har hun ofte tænkt paa at sende ham en hilsen, skriver hun, men frygten for at rive op i det friske saar har holdt hende tilbage. Dog vil hun nu, da hun haaber, hans smerte er mildnet, lade høre fra sig. Hun udtrykker sin egen og sin mands inderlige deltagelse i den store sorg og fortæller om sine egne forhold.

Familien fra Landet var paa hjemturen fra Svendborg, hvor de den 13. december 1835 havde været for at fejre søsteren *Rikkens* fødselsdag, væltet med slæden midt paa Bregninge bakke og hun fortsætter: — — — „jeg Stakkel vred min venstre Fod af lede saa slemt, at Lægen gyste, da han fik den at see, og har senere forsikret mig, at han meget hellere havde ønsket, jeg havde brækket Beenet paa to Steder.“ — Hele den vinter maatte hun holde sengen; hen paa foraaret kunde hun begynde at gaa paa krykker, og senere har hun gaaet med stokke. Skønt ledet er stift endnu, kan hun dog liste om i stuerne nu uden stok. Forhen besørgede hun *saa glædelig* sine huslige sysler; nu maa hun sidde stille med sit haandarbejde, svag og forknyt. Dog, hun vil ikke glemme al den kærlige pleje og venlig-

hed, hendes nærmeste og gode venner har vist hende. – I den lange tid, hun har været syg, har hun kun een gang besøgt sine gamle forældre og sine to yngste søstre i Svendborg. Og hun fortæller om sine andre søskende: „Søster *Grethe* er i Norge hos Broder *Niels*.“ *Carl* har været alvorligt syg, og *Sophus* kæmper for at skaffe sin familie udkommet. – „Iblandt de theologiske Kandidater fra sidste Foraar saae du formodentlig vores Søns Navn.“ – Den tidligere nævnte *Frederik Vilhelm Lund* tog embedseksamen i maj 1836. – Han blev siden præst i Tryggelev paa Langeland. –

Caroline Lund fortæller ogsaa om præstefamilien i nabosognet, *Bjerreby*:

„Hos de stakkels *Møllers* har Sorgen engang taget saaledes Sæde, saa jeg frygter, det vil vare længe, inden den igjen forlader de arme Mennesker. Den ældste Datter *Marie* – maaskee erindrer du, at hun var hos os den Dag, du sidst besøgte os – er bleven sindssvag; hun er paa *Bidstrupgaard*; Aarsagen mente man var ulykkelig Kiærlighed til Kapellan *Jørgensen*, som i nogen Tid formedelst Hr. *Møllers* Sygdom opholdt sig i *Vaarøe*; men senere hører jeg, at det er en Familiesvaghed, thi Hr. *Møllers* Sygdom er jo noget lignende. Kort førend Juul fik han et nyt Anfald, han var aldeles aandsløv, kunne intet huske, ikke engang skrive sit Navn; nu er det noget bedre, men siden den Tid har min Mand dog maattet paatage sig alle Forretninger indtil denne Dag. Nu er der ansøgt om en Kapellan, en Kandidat *Viborg*, en Søn af Assessor *Viborg i Faaborg*, er nævnet i Ansøgningen og godt anbefalet, saa han faaer vistnok Pladsen. Han kom hertil i aftes for at lette Byrden for min Mand. Det sørgeligste og forunderligste med Hr. *Møller* var, at han i Begyndelsen af sin Sygdom ville endelig bestyre sit Embede selv og troede fuldt og fast, at han kunne nok, men at det var Egensind af hans Kone og min Mand, som han maatte give efter for; nu kjender han sin Svaghed og sørger over den, men er ogsaa derfor langt bedre at komme til rette med. Den arme Kone har havt det drøit kan du troe. Gud veed, hvor hun kan beholde Kraft til at bære det. – Hos *Cloos* lever de omtrent, som da du var her sidst. Sygdom er den store, tildeels svagelige Familie, ikke sielent udsat for. *Lorentzen* og *Krarups* leve jevnt godt. *Pasbjerg*, som du vexler Breve med, fortæller dig vel Et og Andet her fra Egnen. –“

Endelig minder hun *Rohmann* om deres venskab fra ungdomsaarene og beder ham om at lade hende vide, hvordan han har det. – „Jeg behøver jo ikke at forsikre dig, hvor inderlig megen Andeel, jeg tager i alt, hvad der angaaer dig og dine; fra min tidligste Ungdom var du stedse min kiæreste Ven, og ingen har nogensinde fortrængt din Plads i mit Hjerter. – Vi tale saa ofte med hinanden om Dig; om længst henrundne Tider, da han saa skiævt til dig, fordi jeg med saa megen Venskab altid hang ved dig. Nu kan jeg ikke begribe,

hvorledes jeg dengang kunde gyse og trække mig tilbage for den Mand, hvis Hustrue jeg nu i 10 Aar har været, og som jeg nu har saa usigelig kjær, og som i disse 10 Aar har givet mig saa uendelig mange Prover paa sin Kiærlighed, sit ædle redelige Hjerte. Fra den Side er jeg meget lykkelig og takker inderlig Forsynet for denne Lykke, men min tabte Sundhed sørger jeg over. — — Jeg hører, du søger om at blive forflyttet; gid du dog kunne komme os noget nærmere, saa nær, at vi kunne sees et par Gange om Sommeren i det mindste; det synes dog ikke at være en Umulighed; selv ønsker du det vist ogsaa; dit Hjerte hænger dog nok endnu ved gamle Venner. — Fra *Line Bülow* kan jeg hilse dig; jeg hører jevnlige fra hende ved hendes Søster. Det er da heller intet Nyt for dig, at hun nylig er blevet gift med Professor *Paul Møller*; men at hun er saa glad og lykkelig, det vil glæde dig at høre. — — Gud beskærm dig og være hos dig, du gode Menneske, og give dig Sundhed og Kraft til at bære Byrderne, der hviler saa tungt paa dig; det ønsker af Hjertet din inderlig hengivne Veninde

Caroline Lund.¹³⁾

Med Rohmanns haand er der paa dette brev en notits om, at han har besvaret det den 13. marts 1837, men hvad han har svaret, findes der ingen oplysninger om. —

Caroline Lund til pastor Rohmann i Rønninge 1842.

I de følgende fem aar synes der ikke at have været vekslet breve mellem de to præstegaarde. Ogsaa i Landet var man sikkert i foraaaret 1839 meget optaget af alt det, der blev talt og skrevet om *den svenske pige*, der opholdt sig paa Valdemarslot. Hun kunde helbrede syge, hed det; og langt oppe fra Jylland strømmede folk i tusindvis til Taasinge for at blive hjulpet. —¹⁴⁾ I præstegaarden voksede børnene til, og pastor Lunds syn svækkedes efterhaanden betydeligt. Den yngste pige var snart 20 aar. Sønnen *Frederik Vilhelm* var 1840 blevet ordineret for at kunne blive sin fars kapellan. Sønnen *Johan Otto* voldte sit hjem mange bekymringer. Tiderne vekslede, solskin og skyer, smil og suk, hverdag og fester.

For Rohmann var det igen blevet lysere tider. I november 1837 havde han giftet sig med præstedatteren fra Jyderup, *Cathrine Louise Göttsche*, og i foraaaret 1838 var han blevet forflyttet til Rønninge-Rolfsted paa Fyn. Her brugte han flittigt sin pen. Om

meget forskellige emner skrev han, men interesserede sig dog især for dansk historie. Han underviste sine egne børn og forberedte flere unge til optagelse i latinskolen. 1842 blev han medlem af amtsraadet, saa han havde fuldt op at gøre. Da hans forældre stadig var bosat i Svendborg, er det sandsynligt, at han af og til kom til Sydfyn, og i det følgende brev antydes da ogsaa, at han har besøgt præstegaarden i Landet.

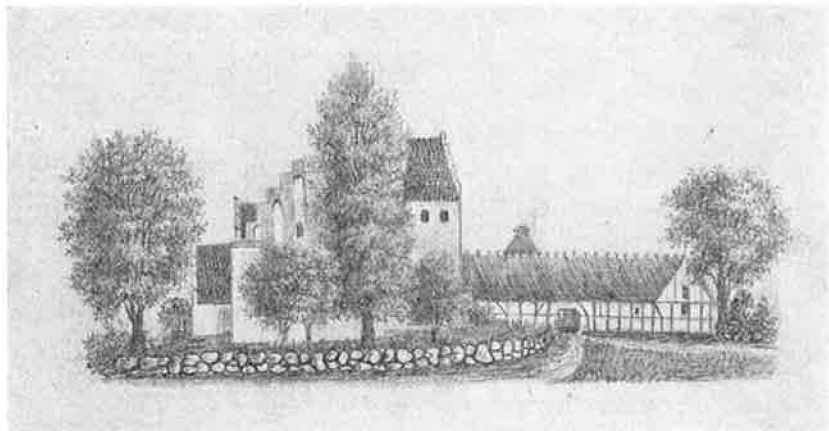
Pastor Fr. Chr. Lund. Fotografi, laant fra Svendborg amts museum.

Ved nytårstid 1842 sendte Rohmann brev til sin ungdomsveninde og lod en af sine bøger følge med. Sandsynligvis var det den nylig udsendte: *Udsigt over Trykkefribedens Historie i Danmark*, fra Bogtrykkerkonstens Opfindelse indtil Kong Frederik den Fjerdes Død 1730. Odense, 1841.

I en sen aften den 31. marts 1842 tog Caroline Lund sig tid til at sende tak og svar til Rønninge.

"Modtag min Mands og min hjerteligste Tak saavel for dit venlige Brev som for den kjærkomne Foræring, der virkelig meget interesserede os. Det traf netop saaledes, at en særdeles vakker ung Mand, en Broder til vor kiære *Emilie*, som du saae hos os, var her i Besøg; han forelæste Bogen, fandt sig meget tilfredsstillet og beklagede kun med os, at du ikke havde formaaget at fortsætte dette interessante Værk lige til vore Dage. Bogens Læsning gav ogsaa Andledning til flere underholdende Samtaler, saa den virkelig forkortede min Mand mangen Time, hvorfor jeg i mit Hjerte takkede dig. Det er ikke altid saa let at udfylde Tiden for ham, og med Begjærlighed griber jeg alt, hvad der kan opmuntre og underholde ham. Kunde jeg faae mit Huusvæsen saaledes indrettet, at jeg ganske eller dog tildeels kunne opofre mig for ham, saa vilde det vistnok gaae bedre; men desværre seer jeg ingen Udveje dertil for det Første; nu maae jeg lade mig nøie med saa hurtigt som mulig at ende mit huuslige Dagværk, for at han ikke skal savne mig for meget. En Lykke er det dog for os, at han alde-

Ronninge kirke og præstegaard i 1850erne. Tegning af Sophie Rohmann. – Hos H. Blichfeldt.

les ikke er sløvet; han har overmaade megen Interesse for Begivenhedernes Gang og hører med spændt Opmærksomhed paa alt hvad, vi forelæse ham, samt beholder det godt i Hukommelsen. Langt bedre finder han sig ogsaa nu i sin sørgelige Skjebne end i Førstningen, da hans Syn blev svagt, og han ikke formaade meere at arbejde. Hvor smerteligt var det at see den ellers saa kraftfulde Mand, der med Hengivenhed i Guds Villie havde baaret saa mangt et haardt Slag af Skjebnen, da saa nedbøiet at græde og hulke som et Barn; saaledes hengik en temmelig lang sørgelig Tid for os. Da forestod os en nye Prøvelse, en uventet frygtelig Sorg styrtede ned over vore Hoveder; aldrig vil jeg kunne glemme de grufulde Dage; aldrig kan slig en Sorg ganske forvindes; da du kjender den, kan du vist gjøre dig en Forestilling om vor ulykkelige Tilstand; da bad den arme dybt nedbøiede Fader, at Gud vilde lette denne tunge Byrde af vore Skuldre; med christelig Taalmod vilde han da bære sin egen mørke Skjebne; og han blev bønhørt, Gud bøiede Kongens Hjerte til Mildhed. Den stakkels Konge, der sikkert ogsaa har sine meget mørke Dage, følte Medynk med en Faders Smerte og benaadede vort *ulykkelige forvildede Barn*. Siden den Tid er der Gud være lovet foregaaet en heldig Forandring med min Mand; vel have vi endnu vore meget kummerfulde Timer; ja, stundom henglide heele Dage for os i mørk Stilhed; men det kan jo ikke være anderledes; det er jo saa naturligt; bedre er det dog, langt bedre, end det har været; det føler jeg med inderlig Tak til Gud. –

Ved at gjennemlæse dit kiære Brev ofrede jeg atter min henrundne Ungdom nogle Taarer, hvilket jeg ikke sjeldent har giordt; vel (var) den langt fra at kunne kaldes sorgløs, og bittere Minder fra hine Dage har øget min Kummer i afvigte sørgelige Sommer, men Ungdommen har et stort Fortrin fremfor den modnere Alder; man lader sig langt lettere trøste, og mit Hjerte i det mindste var dengang modtageligt for Glæder, dem jeg nu gaaer kold og lige-gyldig forbi. Ja, visseligen forøgedes min Sorg ved gamle Minder; og enhver i

bedre Dage næsten forglemt Sorg fremtraadte atter i min Erindring og lod mig føle forlængst hensvundne Dages Lidelser; alle gamle Vunder blødte paa nye, ja, der vare de Øieblikke, da min heele Sjæl fyldtes med Bitterhed og Harme mod den, hvis samvittighedsløse Færd mod mig i hiine Dage gav min Skjebne en saa sørgelig Retning; noget jeg aldrig havde kjendt til før; jeg kjendte neppe mig selv. Nætterne tilbragte jeg i ængstelig Urolighed; hvert Øieblik lyttende om ikke den velgiørende Søvn vederqvægede min stakkels Mand. Dagene hengik uden Arbeide; det var mig i lang Tid umuligt at foretage noget, jeg føelte aldeles ingen Interesse for nogetsomhelst; dog Gud være lovet lidt efter lidt tog andre og bedre Følelser atter Plads i min Sjæl, især gjorde Pligtfølelsen mod min gode Mand og mine andre kjære sig snart gjældende. Den ømme og virksomme Deeltagelse alle ydede os, saavel vore Nærmeste som ogsaa Mennesker, med hvem vi næsten slet ikke stod i nogen Forbindelse, bidrog ikke lidet til at mildne Sorgen og fylte (!) vore Hjerter med Taknemmelighed. Og naar nu min ædle, næsten blinde Mand strækker sine Arme ud efter mig, da føler jeg at selv med et blødende Hjerter, ja, selv om Evnen til at forandre min Skjebne laae i mine egne Hænder, vilde jeg dog for intet i Verden være nogen Anden, end den jeg er, min elskede Mands trofaste Ledsagerinde. Forstaaer du disse Modsigelser, kiære Rohmann? ja, sikkert forstaaer du mig, og det vistnok bedre end jeg mangen Gang var istand dertil selv; skjøndt jeg kun heelt maadelig formaaer at fremsætte mine Tanker, tvivler jeg dog ingenlunde om, at du forstaaer mig. Tilgiv, at jeg saa længe har trættest din Taalmodighed med Talen om mig selv; kun til dig torde jeg lade Pennen løbe og nedskrive Tankerne som de komme."

Derefter følger nogle linjer om sønnen *Otto*. Grosserer *Blom* i Skien i Norge, der var Emilies svoger, havde taget sig af ham, saa han nu var paa briggen *Juno*, der blev ført af kaptajn *Bombhoff*. Og madame Lund fortsætter: „Med min gode Mands Syn er det meget maadeligt; det vedbliver stadigt at aftage, rigtignok langsomt. Han kan Gudskeelov endnu veilede sig i Huset og op til den brede Gang i Haven, som du maaskee erindrer; o, maatte han dog beholde det smule Syn, der endnu er tilbage, saa ville det dog aldrig være saa tungt, som naar det blev ganske mørkt for ham; thi det Haab at hans Øien-svaghed skulle være af den Beskaffenhed, at en Operation skulle kunne finde Sted, det har jeg aldeles opgivet; min Mand derimod har det ikke, og det bidrager ogsaa sit til, at han er temmelig rolig derved, ja, han kan endogsaa være ret optømt, og naar han undertiden mærker, hvor bedrøvet jeg bliver ved at see ham famle, saa kan han godt trøste mig og forsikre mig, at han slet ikke er ulykkelig.

Vor gode Frits var en lang Tid i Vinter slet ikke vel; foruden en stærk Forkjølelse, som foraarsagede Hoste og Hæshed, leed han ogsaa af andre ubehagelige og ængstelige Sygdomstilfælde; men til den travle Paasketid svandt al Sygdom, og han er nu saa flink og rask, saa det er en Lyst; han er og har været en sand Velsignelse for os; naar vi faae ret fat paa Sommeren, vente vi atter at trække hans Forlovede herover til os, hun er en sjelden elskelig Pige. – Jeg kunde endnu have Lyst til at tale længe med dig; men det er Nat; jeg har jo allerede talt alt for længe og maae bede dig om Overbærelse, den jeg er vis

Fotografi, laant fra Svendborg amts museum.
Nicoline Caroline Lund, f. Simonsen.

paa, naar jeg siger dig, at det har lettet og oplivet mit Sind at skrive til dig."

Derefter indbyder hun, som anført i indledningen, pastor Rohmann og hans hustru til at besøge Landet præstegaard og det skønne Taasinge og slutter sit lange brev saaledes:

„Skulle du træffe vor fælles Ven, den gode *Heiberg*, vil du da bringe ham en venlig Hilsen fra mig. Vidste jeg nu blot, hvorledes jeg paa bedste Maade kunne bringe dig alle de Hilsener, jeg har til dig. Det var mig nemlig en Glæde at fortælle Familien og gode Venner, at jeg havde havt Brev fra dig, og saa fik jeg ogsaa en Hilsen fra enhver især; — — — min gode Mand vil derimod ikke slaaes i Hartkorn med saa mange Andre; jeg maae derfor aflægge hans særskilte venligste Hilsen;

og nu lev vel, min ædle trofaste Ungdomsven. Hvis din knapt tilmaalte Tid tillader det, da glæd mig engang igjen med nogle Linier. Gud beskyerme dig og Dine, og alt hvad du elsker og eier; lev vel og behold stedse i venlig Erindring din meget hengivne Veninde.

*Caroline Lund.*¹⁵⁾

Efter 1842 er der i Rohmanns arkiv intet brev opbevaret fra madame Lund. I 1836 var hendes mand blevet konsistorialraad, og fra 1840 var den omtalte gode Frits, sønnen *Frederik Vilhelm*, sin fars hjælpepræst, indtil han 1846 blev kateket i Lemvig. Saa blev *Ludvig Krarup*, søn af nabopræsten i Bregninge, pastor Lunds medhjælper i de følgende aar. Om præstefolkene i Rønninge nogensinde fulgte indbydelsen og besøgte Landet og saa Taasinge efter 1842, findes der ingen oplysninger om. —

Opbrud fra Landet præstegaard.

Fra Bregninge kirketaarn er det let at overse Taasinge; dér ligger mod nord Svendborg og Turø; bag skoven mod øst gemmer Valdemarslot sig, og Langeland strækker sig som et stort land derude.

Mod syd breder Landet og Bjerreby sogne sig med gaarde og huse, med frugthaver og marker; og mod vest ligger de mange smaaøer som drysset ud i det smilende sund. Snart skinner solen klart over Taasinge, snart farer mørke skyer ind over øen, men tit lader de drivende skyer solskin og skygger veksle meget hurtigt.

Pastor Lund fyldte 1850 70 aar. Han havde i aarenes løb faaet nye naboer. Pastor *Møller* i Bjerreby døde 1840, og pastor *Krarrup* i Bregninge, der var den ældste, døde 1845, 77 aar gammel.

I Landet kirkebog staar: „Sognepræst til Landet Menighed, Consistorialraad, Frederik Christian Lund, døde 31. Marts 1854 og blev begravet den 7. April“. Som dødsårsag var angivet: alderdom. Paa hans gravsted lod hans hustru sætte en sten, der nu er flyttet hen under den kuplede eg. Der staar hans navn, hans fødsels- og dødsdato, og at han i 44 aar var præst i Landet, og blind i de sidste 14 aar. Og videre lyder indskriften: „*Nidkiær for sit Kald – Taalmodig i sine Lidelser fandt han Naade til at døe i Jesu Navn. – Velsignet og begrædt af sin Enke og sine Børn, dybt savnet af Flere. – Høit agtet af Alle, som forstode, at han var Sandheden troe i Kiærlighed.*“

Den, som kommer til Taasinge, bør ogsaa se indenfor i Landet kirke og mindes henfarne slægter; her færdedes pastor Lund og hans familie i første halvdel af 1800-tallet. Ogsaa paa kirkegaarden er der grund til at dvæle et øjeblik, ikke blot ved de to nyere grave: grev *Sixten Sparres* og *Elvira Madigans* fra 1889, og de *to engelske flyveres* fra 1944, men ogsaa ved de to sten, der minder om præstefamilien Lund.¹⁶⁾

— — —

1854 var det 27 aar siden Caroline Simonsen blev præstekone i Landet. Nu skulde hun til at bryde op. De fem børn, hun blev stedmor for, var nu voksne; den ældste pige, *Frederike Karoline*, var i september 1838 blevet gift med maler *Hans Frederik Hansen* af Faaborg.¹⁷⁾ Om den ældste dreng *Carl Conrad*, og om den yngste pige *Cicilie Marie Katharine* foreligger der ingen oplysninger, mens

baade *Frederik Vilhelm* og *Johan Otto* er omtalt i brevene. I løbet af naadensaaret er pastor Lunds enke flyttet, sandsynligvis med det samme, til Svendborg og maaske sammen med den yngste datter. I hvert fald boede hun i Fruestræde i Svendborg, da hun 23 aar efter døde, 1877 den 6. november, 81 aar gammel. Skønt hun i en lang aarrække havde været præstekone i Landet, og hendes mands grav var paa kirkegaarden dér, blev hun efter alt at dømme begravet paa Svendborg kirkegaard; men der synes ikke at være bevaret nogen gravsten, som bærer hendes navn. —

— — —

Stadsmusikus og borgerkaptajn Simonsens datter, *Caroline*, har gennem de her omtalte breve givet os nogle glimt af, hvordan livet formede sig for hende og hendes omgivelser i Svendborg og paa Taasinge i første halvdel af 1800-tallet. Noget særligt mærkeligt har hun ikke at fortælle; det er om solskin og skyer over hendes eget sind, fra hun var ganske ung, det er om vekslende kaar i samlivet med forældre og søskende, med ægtefælle og børn — og om hvordan det gik venner og bekendte, mens aarene gled af sted. Derved har disse breve nogen tidshistorisk og nogen personalhistorisk værdi og giver læseren lejlighed til at repetere lektien om, at der paa livets væv er baade mørke og lyse traade, og at vi slægt efter slægt faar lært at smile og at græde.

NOTER OG HENVISNINGER

Forkortelser: *Rohm.* = Rohmanns arkiv i Landsarkivet i Odense. — *D. B. L.* = Dansk biografisk leksikon. 2. udg. — *E. F. L.* = Th. H. Erslew: Almindelig Forfatter Lexikon. — *Wib.* = S. V. Wibergs: Almindelig dansk præstehistorie. —

¹⁾ Rohm. 1842, 31¹/₃. — ²⁾ Om *J. L. Rohmann* se *D. B. L.* 19, 619, *E. F. L.* 2, 681 og *S.* 2, 818 og *Fynske aarbøger* 1958 og 1959. — ³⁾ Om *Fr. Chr. Lund* se *Wib.* 2, 279, og *E. F. L.* 2, 162 og om *Fr. Juel* *D. B. L.* 12, 98. — ⁴⁾ Om *P. A. Wedel* se *D. B. L.* 25, 214. — ⁵⁾ Se Landet kirkebog. *Erik Chr. Leth* var godsforvalter paa Taasinge. Om *Møller* og *Krarup* se *Wib.* 1, 161 og 1, 212. — ⁶⁾ Om *Lassen* i Kværndrup se *Wib.* 2, 269, han var 72 aar gammel. I *Rohm.* findes 9 breve fra *Caroline Simonsen*. Det første er dateret 1814, 17/11 og er fra Faaborg. I det takker hun for brev og beklager, han ikke kom. „*Steiners* er her,

men den unge Steiner er meget syg og den gamle er i Odense." Hun hilser fra sin søster Line og underskriver sig: „Deres hengivne Veninde Caroline Simon- sen.“ Helt sikkert er det ikke, at denne Caroline er den samme som hende, der siden blev præstekone i Landet. — Brevet af 19. juli 1817 er adresseret til: *Myntergaden Nr. 141, anden Sal, Kiøbenhavn.* — 7) Rohm. 1818, 28/11. — Overførster *Cloos* blev 1819, 2/11 gift med jomfru *Marie Sophie Kall*, der op- holdt sig i Landet præstegaard, sandsynligvis en kusine til *Gretchen Kramer.* — 8) Rohm. 1819, 6/1. — Om kirurg *Johan Chr. Daniel Fincke* se Carøe: Den danske lægestand, 3, 52. — *August von Kotzebue*, 1761–1819, var en kendt tysk forfatter. — 9) Se Landet kirkebog og om pastor *Krebs* Wib. 3, 234. — 10) Den arme Niels er broderen *Niels Peter Simonsen*, f. i Svendborg, Vor Frue sogn, 1800, 15/9. Om *Walmoden* se Danmarks adels aarboeg, 1924, s. 462; han var gift med *Johanne Lehn* fra Hvidkilde. — 11) Rohm. Om *Chr. Mossin* se Wib. 1, 22. — *Nellemann*, maaske en søn af Johannes N., der var byfoged i Svend- borg 1806–1833. Blandt breve til Rohmann findes et, dat. 1815, 30/12, fra *Adamine Dahl* i Faaborg. — Brevet, 1823, 25/11 har denne adresse: „*paa Hjør- net af Skindergade og Trompetergangen Nr. 43.* — 12) Se kirkebogen fra Vor Frue sogn i Svendborg. — 13) Rikke er mdm. Lunds søster *Friderica Juliane*, f. 1804, 13/12, Søsteren *Grethe* hed *Øllegaard Margrethe*, f. 1802, 27/9, *Carl Christian*, f. 1798, 26/8, og *Hans Sophus*, f. 1810, 25/12. Om stadsmusikus *Gre- gers Hjorth Simonsen* og *Anna Mossins* 8 børn: 4 piger og 4 drenge se Jul. Bid- strup: Stamtaale over Familien Koefoed. — 1886 — s. 79 f. Pastor *J. G. Møller* var præst i Bjerreby 1803–1840. Om cand. theol. *Carsten Friis Viborg*, senere præst i Slagelse, se *Elvius*: Præstehistorie, s. 462. Om *Eline Bülow*, se Vilh. Andersen: *Poul Møller*, 1944, s. 326. — Se ogsaa Fynske aarbøger, 1959, s. 69. — 14) Om den svenske mirakelpige se Aarsskrift for Svendborg amt, 1916 (Carøe). — 15) *Emilie* er sønnen Fr. Vilh.s forlovede. — *Heiberg* var godsinspektør paa Dallund og var vokset op i Svendborg. — 16) Om Taasinge se *Agnes Fisker*: Taasinge i prosa, poesi, billeder, 1948, og *Dansk hjemstavn* 1953, s. 42. — 17) Om *Frederike Karolines* vielse se kirkebogen, Vor Frue, Svendborg. Om pastor Lund se ogsaa *P. Nedergaard*: Dansk sognehistorie, 3, 409. — Efter at denne artikel var trykt, har pastor *A. Markvardsen*, Landet, gjort mig opmærk- som paa, at pastor *F. C. Lunds mor* ogsaa er begravet paa kirkegaarden dér. Gravstenens indskrift lyder: „*Frederikke Christine Lund, født Thrane. Født d. 27 October 1753, død d. 19 December 1846. Den Retfærdiges Ibukommelse er til Velsignelse. Ordsp. 10.7.*“ —